

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

Eirosistēmas speciālistu makroekonomiskās iespēju aplēses eiro zonai

Pamatojoties uz informāciju, kas pieejama līdz 2004. gada 17. maijam, Eurosistēmas speciālisti sagatavojuši eiro zonas makroekonomiskās attīstības iespēju aplēses.¹ Paredzams, ka IKP gada vidējais pieaugums 2004. gadā būs 1.4–2.0% un 2005. gadā – 1.7–2.7%. Paredzams, ka vispārējā saskaņotā patēriņa cenu indeksa (SPCI) vidējais pieauguma temps 2004. gadā būs 1.9–2.3% un 2005. gadā – 1.1–2.3%.

Speciālistu iespēju aplēšu pamatā ir vairāki pieņēmumi par procentu likmēm, valūtas maiņas kursiem, naftas cenām, pasaules tirdzniecību ārpus eiro zonas un fiskālo politiku. Tostarp formāli pieņemts, ka iespēju aplēšu periodā tirgus īstermiņa procentu likmes un valūtu savstarpējie maiņas kursi nemainīsies. Tehniskie pieņēmumi attiecībā uz ilgtermiņa procentu likmēm un gan naftas, gan ar enerģētiku nesaistīto preču cenām tiek balstīti uz tirgus gaidām.² Pieņēmumi attiecībā uz fiskālo politiku tiek balstīti uz valstu budžeta plāniem atsevišķās eiro zonas valstīs. Tie ietver tikai tos politikas pasākumus, kuri jau ir apstiprināti valstu parlamentos vai kuri jau ir detalizēti izstrādāti un kuri likumdošanas procesā varētu tikt pieņemti.

Lai parādītu ar aplēsēm saistīto nenoteiktību, katra mainīgā lieluma atainošanai izmanto diapazonus. Diapazonus veido, izmantojot atšķirības starp faktisko iznākumu un iepriekšējām aplēsēm, ko eiro zonas centrālās bankas veikušas vairākus gadus. Diapazons ir divreiz lielāks par šo atšķirību vidējo absolūto vērtību.

Starptautiskā vide

Pasaules ekonomiskās aktivitātes atjaunošanās kopš 2003. gada rudens ir paplašinājusies un nostiprinājusies, ko daļēji veicinājusi ekspansīva ekonomiskā politika un labvēlīgi finansēšanas nosacījumi, kā arī korporatīvo finanšu uzlabošanās. Pieņemot, ka naftas cenas pakāpeniski kritīsies un riska prēmijas finanšu tirgos būs mērenas, kā norāda minētie pieņēmumi, gaidāms, ka aplēšu periodā turpināsies spēcīga atveseļošanās.

¹ Eurosistēmas speciālistu iespēju aplēses kopīgi izstrādā ECB un eiro zonas valstu centrālo banku speciālisti. Šīs iespēju aplēses divas reizes gadā tiek izmantotas par pamatu ECB Padomes vērtējumam par tautsaimniecības attīstību un cenu stabilitātes riskiem. Sīkāka informācija par izmantotajām procedūrām un metodēm sniegta dokumentā *A guide to Eurosystem staff macroeconomic projection exercises* (ECB, 2001. gada jūnijs).

² Pieņemts, ka īstermiņa procentu likmes, kuras mēra ar trīs mēnešu *Euribor*, aplēšu periodā saglabāsies nemainīgas nedaudz virs 2.0%. Tehniskais pieņēmums par valūtas kursu nemainīgumu nozīmē, ka eiro kurss attiecībā pret ASV dolāru šajā periodā saglabāsies 1.19 un ka efektīvais eiro kurss par 0.9% pārsniegs 2003. gada vidējo līmeni. Tirgus gaidas attiecībā uz eiro zonas valstu valdības desmit gadu obligāciju nominālo peļņas likmi rāda, ka aplēšu perioda beigās gaidāms neliels kāpums no vidēji 4.3% 2004. gadā līdz vidēji 4.4% 2005. gadā. Pamatojoties uz tendencēm biržās tirgto nākotnes darījumu tirgū, pieņemts, ka gada vidējās naftas cenas kritīsies no 34.6 ASV dolāriem par barelu 2004. gadā līdz 31.8 ASV dolāriem par barelu 2005. gadā. Pieņemts, ka 2004. gadā ar enerģētiku nesaistīto preču cenas paaugstināsies par 18%, izsakot ASV dolāros, bet 2005. gadā tās pamatos nemainīsies.

Paredzams, ka pasaules izaugsmes tempu joprojām galvenokārt noteiks ASV un Āzijas valstis (izņemot Japānu). Gaidāms, ka ASV izaugsmi izraisīs ieguldījumu apjoma palielināšanās un veicinās arī spēcīgs privātais patēriņš, arī turpmāk uzlabojoties situācijai darba tirgū. Āzijas valstīs (izņemot Japānu) joprojām gaidāms spēcīgs IKP pieaugums, kam pamatā būs iekšējās attīstības dinamika. Citos reģionos aina nav tik viennozīmīga, lai gan gaidāms, ka liels pieprasījums no ASV un Āzijas valstīm (izņemot Japānu) veicinās aktivitāti vairākumā reģionu. Gaidāms, ka Japānā turpināsies pašreizējā virzība uz atveseļošanos un joprojām notiekošās strukturālās reformas un pieaugs iekšējais pieprasījums, ko veicinās deflācijas spiediena samazināšanās. Gaidāms, ka iespēju aplēšu periodā Lielbritānijā saglabāsies dinamisks reālā IKP pieaugums. Turklāt valstīs, kas 2004. gada 1. maijā pievienojās ES, un attīstības valstīs joprojām paredzama relatīvi strauja izaugsme. Kopumā paredzams, ka gan 2004., gan 2005. gadā *pasaules reālā IKP pieaugums ārpus eiro zonas* palielināsies aptuveni līdz 5.0% (2003. gadā – 4.5%).

Pieņemts, ka pasaules tirdzniecības pieauguma un pasaules reālā IKP pieauguma tendences būs līdzīgas. Gaidāms, ka gan 2004., gan 2005. gadā *eiro zonas ārējos eksporta tirgos* pieaugums palielināsies aptuveni līdz 8% (2003. gadā – nedaudz mazāk par 6%).

Reālā IKP pieauguma aplēses

Paredzams, ka pēc kāpuma šā gada 1. ceturksnī eiro zonas reālā IKP pieauguma temps salīdzinājumā ar iepriekšējiem ceturkšņiem iespēju aplēšu periodā saglabāsies relatīvi spēcīgs, lai gan 2004. gadā iespējamais ceturkšņa pieauguma tempa svārstības. Paredzams, ka reālā IKP gada vidējais pieaugums 2004. gadā palielināsies līdz 1.4–2.0%, bet 2005. gadā būs 1.7–2.7%. Gaidāms, ka paredzamā ārvalstu pieprasījuma pastiprināšanās, uz ko norāda pieņēmumi, izraisīs eksporta pieaugumu, lai gan neliela tirgus daļa zaudēta agrākā eiro kursa kāpuma dēļ. Gaidāms arī, ka aplēšu periodā atveseļošanās būs vienmērīgāk sadalīta un būs vērojams spēcīgāks ieguldījumu un privātā patēriņa pieaugums. Nav paredzams, ka krājumu ieguldījumi un neto eksports dos būtisku pozitīvu ieguldījumu reālā IKP pieaugumā.

Paredz, ka saskaņā ar parasto nodarbinātības ciklu 2004. gadā *vispārējā nodarbinātība* pieaugs pamazām, bet 2005. gadā kāpuma temps paātrināsies. Gaidāms, ka pieaugs darbaspēka piedāvājums, jo, uzlabojoties nodarbinātības izredzēm, paaugstināsies līdzdalības līmenis. Darbaspēka piedāvājuma un nodarbinātības iespēju aplēses rāda, ka bezdarba līmenis varētu sākt pazemināties iespēju aplēšu perioda beigās.

Paredzams, ka no IKP iekšzemes izdevumu komponentiem *privātā patēriņa* gada pieaugums pēc gandrīz visu 2003. gadu ilgušās stagnācijas 2004. gadā būs 1.0–1.4%. Paredzams, ka 2005. gadā tas paaugstināsies līdz 1.4–2.6%. Paredzams, ka patēriņa izdevumi pamatā attīstīsies aptuveni tāpat kā mājāsaimniecību reāli izmantojamie ienākumi. Paredzams, ka nākamajos divus gadus mājāsaimniecību uzkrājumu proporcija saglabāsies aptuveni nemainīga. Bažas par valsts finanšu virzību un jo īpaši par valsts veselības aprūpes un pensiju sistēmu ilgtermiņa perspektīvām arī turpmāk varētu ierobežot uzkrājumu proporcijas samazināšanos. Tomēr gaidāms, ka, pieaugot ekonomiskajai aktivitātei un uzlabojoties darba tirgus perspektīvām, pakāpeniski palielināsies patērētāju konfidence, kam vajadzētu samazināt piesardzības uzkrājumu veidošanu. Paredzams, ka 2004. gadā mājāsaimniecību reāli izmantojamo ienākumu kāpums joprojām būs relatīvi ierobežots nelielā nodarbinātības pieauguma dēļ, bet 2005. gadā to vajadzētu veicināt spējākam nodarbinātības pieaugumam un reālo algu

kāpumam, ko noteiks zemāka inflācija. Ienākuma nodokļa un sociālās apdrošināšanas iemaksu samazināšanas pozitīvo ietekmi uz mājsaimniecību reāli izmantojamiem ienākumiem 2004. gadā lielā mērā atsvērs augstāki netiešie nodokļi un administratīvi regulējamās cenas (ieskaitot veselības aprūpes maksājumus). Visbeidzot, pamatojoties uz pašreizējiem budžeta plāniem, pieņemts, ka *valdības patēriņa* devums reālā IKP pieaugumā iespēju aplēšu periodā samazināsies.

2003. gada 4. ceturksnī *kopējo ieguldījumu pamatlīdzekļos* pārmaiņu temps salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni atkal bija pozitīvs, un paredzams, ka aplēšu periodā tas veicinās eiro zonas iekšējā pieprasījuma atvēršanos. Paredzams, ka vidējais gada pieauguma temps 2004. gadā palielināsies līdz 0.7–2.9%, bet 2005. gadā būs 1.9–5.1%. Kopējā ieguldījumu apjoma uzlabošanās galvenokārt noteiks *uzņēmumu ieguldījumi*, ko veicina pasaules tautsaimniecības vides uzlabošanās un zems reālo procentu likmju līmenis. Paredzams, ka iespēju aplēšu periodā *privātajiem ieguldījumiem mājoklī* pēc vairākus gadus ilgušā krituma atkal būs vērojams neliels pozitīvs pieauguma temps.

Runājot par tirdzniecību, paredzams, ka gada vidējais eksporta kopapjoma pārmaiņu temps 2004. gadā būs 3.2–6.0% un 2005. gadā – 5.0–8.2%.³ Sākumā ārpus eiro zonas eksporta pieaugums daļēji agrākā eiro kursa kāpuma dēļ joprojām būs nedaudz zemāks nekā eiro zonas eksporta tirgos. Paredzams, ka gada vidējais importa kopapjoma pieauguma temps 2004. gadā būs 2.8–6.2% un 2005. gadā – 5.0–8.4%. Paredzamie importa rādītāji atspoguļo kopējo galīgo izdevumu modeli eiro zonā, kā arī agrākā eiro kursa kāpuma radītu novēlotu pieaugumu izraisīto ietekmi.

Cenu un izmaksu iespēju aplēses

Paredzams, ka 2004. gadā vispārējā *saskaņotā patēriņa cenu indeksa (SPCI)* vidējais pieauguma temps būs 1.9–2.3% un 2005. gadā – 1.1–2.3%. Pamatojoties uz minētajiem pieņēmumiem par naftas cenām, paredzams, ka enerģētikas sastāvdaļa 2004. gadā dos būtisku pozitīvu ieguldījumu SPCI inflācijā, bet 2005. gadā tās ietekme galvenokārt būs neitrāla. 2004. gada sākumā notikušās netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu paaugstināšanas dēļ SPCI ar enerģētiku nesaistītā sastāvdaļa šogad ievērojami palielināsies. Paredzams, ka 2005. gadā ar enerģētiku nesaistītās sastāvdaļas pieauguma temps samazināsies, atspoguļojot iekšzemes izmaksu spiediena mazināšanos un ierobežotu importa cenu kāpumu. Turklāt saskaņā ar fiskālajiem pieņēmumiem netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu pieauguma ietekme 2005. gadā būs neliela.

Sakarā ar eiro kursa kāpumu kopš 2002. gada pavasara un vājo ārēju spēku izraisīto inflācijas spiedienu importa cenas 2003. gadā turpināja kristies. Paredzams, ka 2004. gadā to pieaugums joprojām būs ierobežots, jo naftas cenu celšanās ietekmi atsvērs agrākā eiro kursa kāpuma novēlotā ietekme. 2005. gadā paredzama tikai neliela importa cenu celšanās.

Ņemot vērā kārtējās vienošanās par algām un nelielo darba tirgus apstākļu uzlabošanos, pieņemts, ka nominālās darba samaksas uz vienu darbinieku pieaugums aplēšu periodā pamatos nemainīsies. Reālā IKP pieauguma un nodarbinātības iespēju aplēses rāda, ka darba ražīguma pieaugums aplēšu periodā palielināsies, 2005. gada

³ Tirdzniecības prognozes atbilst nacionālo kontu datiem, tāpēc tajās ietverta eiro zonas iekšējā tirdzniecība.

sākumā tuvojoties tā ilgtermiņa vidējam rādītājam. Rezultātā 2004. un 2005. gadā paredzama *darbaspēka vienības izmaksu pieauguma* mazināšanās. Paredzams, ka šo samazināšanos pavadīs neliels *peļņas normu* palielinājums, kas savukārt veicinās ieguldījumus.

Tabula. Makroekonomiskās iespēju aplēses

(gada vidējās pārmaiņas; %)¹⁾

	2003	2004	2005
SPCI	2.1	1.9–2.3	1.1–2.3
Reālais IKP	0.5	1.4–2.0	1.7–2.7
Privātais patēriņš	1.0	1.0–1.4	1.4–2.6
Valdības patēriņš	2.0	0.9–1.9	0.4–1.4
Kopējā pamatkapitāla veidošana	–0.8	0.7–2.9	1.9–5.1
Eksports (preces un pakalpojumi)	–0.2	3.2–6.0	5.0–8.2
Imports (preces un pakalpojumi)	1.7	2.8–6.2	5.0–8.4

- 1) *Katra mainīgā lieluma un perioda robežas noteiktas, pamatojoties uz vidējo absolūto starpību starp faktiskajiem rezultātiem un eiro zonas centrālo banku agrāk veiktajām iespēju aplēsēm. Reālā IKP un tā komponentu aplēsēs izmantoti atbilstoši darbadienu skaitam koriģēti dati. Eksporta un importa aplēses ietver eiro zonas iekšējo tirdzniecību.*

A sadaļa

Salīdzinājums ar 2003. gada decembra iespēju aplēsēm

Salīdzinājumā ar 2003. gada decembra “Mēneša Biļetenā” publicētajām Eirosistēmas speciālistu makroekonomiskajām iespēju aplēsēm aplēses par eiro zonas IKP pieaugumu gandrīz nav mainījušās. Tas, ka 2005. gadā paredz nedaudz zemākas robežas, izskaidrojams ar ceturkšņa pieauguma rakstura pārmaiņām 2004. gadā, kas mehāniski samazina gada vidējo pieauguma tempu 2005. gadā.

2004. gadā paredz augstāku vispārējā SPCI gada pieauguma tempa apakšējo robežu. Tas galvenokārt skaidrojams ar pieņēmumu, ka gan 2004., gan 2005. gadā naftas cenas celsies (attiecīgi aptuveni par 30% un 20%). Tomēr naftas cenu ietekmi uz iespēju aplēsēm par SPCI inflāciju mazina dažādi faktori. Pirmkārt, salīdzinājumā ar 2003. gada decembra iespēju aplēsēm paredzama mazāka pārtikas cenu sastāvdaļa SPCI, jo laika apstākļu izraisītais pārtikas cenu kāpums 2003. gadā izlīdzinājās ātrāk, nekā bija gaidāms. Otrkārt, 2004. gada sākumā nodokļi tabakas izstrādājumiem tika paaugstināti nedaudz mazāk, nekā bija paredzēts fiskālajos pieņēmumos, kas bija 2003. gada decembra iespēju aplēšu pamatā. Treškārt, pieņēmumi par nominālās darba samaksas uz vienu darbinieku pieaugumu aplēšu periodā tika pārskatīti un samazināti salīdzinājumā ar 2003. gada decembra iespēju aplēsēm. Tā rezultātā 2004. gadā tika pārskatīts un nedaudz samazināts arī darbaspēka vienības izmaksu pieaugums.

Makroekonomisko iespēju aplēšu salīdzinājums

(gada vidējās pārmaiņas; %)

	2003	2004	2005
<u>SPCI – 2004. gada jūnijs</u>	2.1	1.9–2.3	1.1–2.3
<u>SPCI – 2003. gada decembris</u>	2.0–2.2	1.3–2.3	1.0–2.2
<u>Reālais IKP – 2004. gada jūnijs</u>	0.5	1.4–2.0	1.7–2.7
<u>Reālais IKP – 2003. gada decembris</u>	0.2–0.6	1.1–2.1	1.9–2.9

B sadaļa

Citu institūciju prognozes

Ir pieejamas arī dažādu citu institūciju – starptautisko organizāciju un privātā sektora iestāžu – sagatavotās prognozes eiro zonai. Taču šīs prognozes nav precīzi salīdzināmas cita ar citu vai ar Eirosistēmas speciālistu makroekonomiskajām iespēju aplēsēm, jo tās sagatavotas dažādos laikos un to pieņēmumi par fiskālajiem, finanšu un ārējiem mainīgajiem lielumiem iegūti, izmantojot atšķirīgas metodes. Prognozes, ko ietver *Consensus Economics* prognozes un ECB veiktā aptauja *Survey of Professional Forecasters*, izmanto dažādus konkrēti nenorādītus pieņēmumus. Atšķirībā no Eirosistēmas speciālistu iespēju aplēsēm pārējās prognozes parasti nebalstās uz pieņēmumu, ka īstermiņa procentu likmes iespēju aplēšu periodā nemainīsies.

Lai gan pieņēmumi ir atšķirīgi, pašlaik piejamās citu institūciju prognozes vienprātīgi norāda, ka eiro zonas ekonomiskā aktivitāte pakāpeniski pieaugs, tāpēc IKP gada vidējais pieaugums 2004. gadā būs nedaudz vairāk par 1.5%, bet 2005. gadā – 2–2.5%. Prognozes 2004. gadam ir ļoti līdzīgas, bet nedaudz vairāk tās atšķiras 2005. gadam. Saskaņā ar Eiropas Komisijas, OECD un SVF prognozēm IKP gada pieaugums 2005. gadā būs 2.3% vai 2.4%, savukārt *Consensus Economics* prognozes un aptauja *Survey of Professional Forecasters* paredz, ka IKP gada pieaugums būs attiecīgi 2.0% un 2.1%.

1. tabula. Eiro zonas reālā IKP pieauguma prognožu salīdzinājums

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu; %)

	Publiskošanas datums	2003	2004	2005
Eiropas Komisija	2004. gada aprīlis	0.4	1.7	2.3
SVF	2004. gada aprīlis	0.4	1.7	2.3
OECD	2004. gada aprīlis	0.5	1.6	2.4
<i>Consensus Economics</i> prognozes	2004. gada aprīlis	0.4	1.6	2.0
<i>Survey of Professional Forecasters</i>	2004. gada aprīlis	0.5	1.6	2.1

Avoti: Eiropas Komisijas ekonomiskās prognozes, 2004. gada pavasarī; SVF pasaules tautsaimniecības perspektīvas, 2004. gada aprīlis; OECD tautsaimniecības perspektīvas, Nr. 75; Consensus Economics prognozes un ECB aptauja Survey of Professional Forecasters.

Piezīme. Eiropas Komisijas prognozes uzrāda atbilstoši darbadienu skaitam nekoriģētus gada pieauguma tempus, kas 2004. gadā sakarā ar lielo darbadienu skaitu šajā gadā ir aptuveni par 0.25 procentu punktiem augstāki nekā Eirosistēmas iespēju aplēsēs izmantotais atbilstoši darbadienu skaitam koriģētais pieauguma temps. OECD prognozes uzrāda atbilstoši darbadienu skaitam koriģētus gada pieauguma tempus, savukārt citām prognozēm netiek norādīts, vai tās izmanto atbilstoši darbadienu skaitam koriģētus vai nekoriģētus datus.

Saskaņā ar šīm prognozēm gaidāms, ka gada vidējā SPCI inflācija 2004. gadā samazināsies līdz 1.7–1.8%. Prognozes paredz, ka 2005. gadā SPCI inflācija būs 1.6%, izņemot *Survey of Professional Forecasters* un OECD, kas SPCI inflāciju prognozē attiecīgi 1.8% un 1.4%.

2. tabula. Eiro zonas vispārējā SPCI inflācijas prognožu salīdzinājums

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu; %)

	Publiskošanas datums	2003	2004	2005
Eiropas Komisija	2004. gada aprīlis	2.1	1.8	1.6
SVF	2004. gada aprīlis	2.1	1.7	1.6
OECD	2004. gada aprīlis	2.1	1.7	1.4
<i>Consensus Economics</i> prognozes	2004. gada aprīlis	2.1	1.7	1.6
<i>Survey of Professional Forecasters</i>	2004. gada aprīlis	2.1	1.8	1.8

Avoti: Eiropas Komisijas ekonomiskās prognozes, 2004. gada pavasarī; SVF pasaules tautsaimniecības perspektīvas, 2004. gada aprīlis; OECD tautsaimniecības perspektīvas, Nr. 75; Consensus Economics prognozes un ECB aptauja Survey of Professional Forecasters.